

**STAVOVI AGENCIJE
NA KOMENTARE OPERATORA ELEKTRONSKIH KOMUNIKACIJA
U POSTUPKU JAVNE RASPRAVE U VEZI DOKUMENTA
ANALIZA VELEPRODAJNOG TRŽIŠTA ZAVRŠAVANJA (TERMINACIJE) POZIVA
U SOPSTVENOJ TELEFONSKOJ MREŽI KOJI SE PRUŽAJU NA FIKSNOJ LOKACIJI**

I STAVOVI AGENCIJE NA KOMENTARE CRNOGORSKOG TELEKOMA

Br. Kom	Originalni tekst iz Analize	Komentari Crnogorskog Telekom	Odgovor Agencije
1.	<p>Shodno gore navedenom, Agencija je odredila 4 relevantna tržišta veleprodajnog završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koja se pruža na fiksnoj lokaciji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Veleprodajno tržište završavanja (terminacije) poziva u javnu elektronsku komunikacionu mrežu koja se pruža na fiksnoj lokaciji operatora Crnogorski Telekom a.d. Podgorica, bez obzira odakle je poziv započeo; 2. Veleprodajno tržište završavanja (terminacije) poziva u javnu elektronsku komunikacionu mrežu koja se pruža na fiksnoj lokaciji operatora Mtel d.o.o. Podgorica, bez obzira odakle je poziv započeo; 3. Veleprodajno tržište završavanja (terminacije) poziva u javnu elektronsku komunikacionu mrežu koja se pruža na fiksnoj lokaciji operatora Telemach d.o.o. Podgorica, bez obzira odakle je poziv započeo; 4. Veleprodajno tržište završavanja (terminacije) poziva u javnu elektronsku komunikacionu mrežu koja se pruža na fiksnoj lokaciji operatora Telenor d.o.o. Podgorica, bez obzira odakle je poziv započeo. 	<p>Praksa iz okruženja (RATEL – Izvještaj o analizi veleprodajnog tržišta terminacije poziva u javnoj telefonskoj mreži, septembar-novembar 2014 str 26 i 27, RAK BIH – Analiza tržišta završavanja(terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji–veleprodajni nivo, januar 2014 str 28-29) kao tržišta koje ne pripadaju EU/EEA pokazuje da je u tržište potrebno uključiti samo pozive iz nacionalnih mreža. Pored toga na Hrvatskom tržištu kao EU/EEA, HAKOM u Analizi tržišta veleprodajnog završavanja poziva u vlastitoj javnoj telefonskoj mreži koja se pruža na fiksnoj lokaciji, decembar 2015. praktično izuzima iz regulacije pozive koji dolaze od operatora koji nisu iz Hrvatske ili iz zemalja EU/EEA. Ubijeđeni smo da je situacija u drugim članicama slična ili ista, iz razloga što bi drugačijim pristupom regulatori iz zemalja EU doveli operatore u svojim zemljama u neravnopravan položaj naspram operatora iz zemalja van EU. Stoga CT predlaže da se pogled na tržište mobilne terminacije uskladi sa uporednom praksom i pozivi koji potiču iz mreža međ.operatora ne tretiraju u analizi. Razlog više je što promjena cijene terminacije za ovu grupu poziva ne utiče na maloprodajno tržište u CG.</p>	<p>Agencija ne prihvata predlog Crnogorskog Telekom.</p> <p>Naime, Crnogorski Telekom u svom komentaru ne navodi ni jedan tehnički ili bilo koji drugi razlog koji je značajan za izmjenu definicije relevantnog tržišta. Praksa koju sprovode regulatori u republici Srbiji i Bosni i Hercegovini u dijelu definicije ovog relevantnog tržišta, nije dovoljan razlog za izmjenu definicije relevantnog tržišta koju je predložila Agencija. Regulatori u državama članicama Evropske Unije prilikom definisanja ovog relevantnog tržišta ne prave razliku u odnosu na mrežu (operatora) odakle je poziv započeo, tj. ne pravi se razlika između poziva koji su započeli u nacionalnim ili međunarodnim mrežama (operatorima). Regulacija terminacije poziva koji započinju u nacionalnim ili međunarodnim mrežama je posebno pitanje, koje se tretira u daljem tekstu analize.</p>
2.	<p>Cijene za terminaciju poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu će biti određivane na osnovu komercijalnih ugovora koje zaključuju opratori sa značajnom tržišnom snagom u</p>	<p>CT je u prethodnim komentarima iskazao svoj stav u vezi poziva koji su započeti u inostranstvu. Ukoliko Agencija ne prihvata predlog za brisanje međunarodnih poziva iz analize, CT daje</p>	<p>Agencija ne prihvata predlog Crnogorskog Telekom za brisanje međunarodnih poziva iz analize.</p> <p>Naime, u skladu sa prethodnim</p>

	Crnoj Gori sa drugim operatorima, uz obavezno ispunjavanje sljedećih uslova:	komentare kako slijedi.	odgovorom Agencije na komentar Crnogorskog Telekomu u vezi definicije relevantnog tržišta, ne postoje tehnički kao ni bilo koji drugi razlozi za promjenu predložene definicije relevantnog tržišta. Kada su u pitanju obaveza kontrole cijena, a koja obaveza je predložena za operatore sa značajnom tržišnom snagom, ona se značano razlikuje od iste obaveze koja se odnosi na terminaciju poziva koje su započeti u nacionalnim mrežama. Pri tome, Agencija smatra da je navedena obaveza koja se odnosi na cijene terminacije poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu, u potpunosti opravdana, nediskriminatorna, proporcionalna i transparentna.
3.	Cijene terminacije poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu moraju biti najmanje recipročne u odnosu na cijene koje operatori u inostranstvu naplaćuju za terminaciju poziva koji su započeti u mreži operatora u Crnoj Gori;	U sadašnjem načinu poslovanja praktično nije moguće ispoštovati ovu obavezu. U praksi se na mjesečnom nivou dobijaju cijene za 1000+ svjetskih destinacija. Struktura odlaznog saobraćaja CT-a je takva da cca. 85% odlaznog saobraćaja terminira u mreže zemalja iz okruženja. CT sam po sebi praksom dobrog privrednika reaguje na promjene cijena tih mreža i postavlja cjenovni reciprocitet. Uspostavljanje reciprociteta za svaku svjetsku mrežu zahtijevalo bi implementiranje funkcionalnosti u sistemima CT-a čije ulaganje ne bi bilo srazmjerno eventualnoj dobiti imajući u vidu obim saobraćaja iz/ka ostalim svjetskim mrežama. Smatramo prihvatljivim da ukoliko obaveza ostane da bi bilo svrsishodno da se odrede cijene za nekoliko grupa operatora, klasifikovane prema strukturi odlaznog/dolaznog međunarodnog saobraćaja.	Agencija prihvata predlog Crnogorskog Telekomu i iz predmetne analize briše alineju koja glasi: "Cijene terminacije poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu moraju biti najmanje recipročne u odnosu na cijene koje operatori u inostranstvu naplaćuju za terminaciju poziva koji su započeti u mreži operatora u Crnoj Gori;"
4.	Operatorima u Crnoj Gori koji traže ovu uslugu (terminaciju poziva koji su započeti u	Obaveza koja je već propisana obezbjeđivanjem nediskriminatornosti	Agencija ne prihvata predlog Crnogorskog Telekomu.

	mrežama u inostranstvu), se ne mogu naplaćivati veće cijene od onih koje se naplaćuju međunarodnim operatorima za istu uslugu.		Agencija smatra da je neophodno da navedena obaveza bude eksplicitno navedena.
--	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--	--------------------------------------------------------------------------------

II STAVOVI AGENCIJE NA KOMENTARE TELENOR-A

Br. Kom	Originalni tekst iz Analize	Komentari Telenora	Odgovor Agencije
1.	<p>Period na koji se analiza odnosi obuhvata podatke dobijene od operatora za 2014, 2015 i 2016 godinu.</p> <p>Na veleprodajnom tržištu završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji, u periodu koji obuhvata analiza, prisutna su četiri operatora: Crnogorski Telekom a.d. Podgorica, Mtel d.o.o. Podgorica, Telemach d.o.o. Podgorica i Telenor d.o.o. Podgorica.</p>	<p>U uvodnom dijelu predmetnog Nacrta navedeno je da analiza obuhvata podatke dobijene od operatora za 2014, 2015 i 2016 godinu. Ističemo da je Telenor počeo sa pružanjem usluge fiksne telefonije za pravna lica od 11.03.2015. godine. S obzirom na odnos dužine trajanja pružanja usluge i perioda koji se posmatra, smatramo da Telenor ne bi trebao da bude uzet u razmatranje kada je u pitanju ova analiza. Takođe treba imati u vidu da je zaključno sa decembrom 2016. godine Telenor imao 16 korisnika (isključivo pravna lica) odnosno 764 različitih numeracija iz čega se može jasno zaključiti tržišno učešće Telenora u odnosu na ostale operatore koji pružaju iste usluge.</p>	<p>Agencija ne prihvata predlog Telenora. Konstatcija iz predmetne analize da period na koji se analiza odnosi obuhvata podatke dobijene od operatora za 2014, 2015 i 2016 godinu, ne znači da se analizom moraju obuhvatati samo operatori koji su pružali usluge fiksne telefonije u sve te tri godine (pune tri godine), već se obuhvataju svi operatori koju su u okviru navedenog perioda pružali usluge fiksne telefonije bez obzira na početak tih aktivnosti. Činjenica da je Telenor počeo sa pružanjem usluge fiksne telefonije u martu 2015. godine delegira ovog operatora da bude dio predmetne analize. Dalje, činjenica koja se odnosi na mali broj korisnika nema značaja po pitanju uključivanja ovog operatora u predmetnu analizu iz razloga što je predmet analize veleprodajno tržište završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji gdje poziv može završiti samo u mreži operatora koji je pristupni operator pozvanog korisnika. S tim u vezi, Agencija je utvrdila 4 relevantna tržišta koja se odnose na pružanje usluge veleprodajnog završavanja (terminacije)</p>

			<p>poziva u određenu javnu komunikacionu mrežu na fiksnoj lokaciji, među kojima je i Veleprodajno tržište završavanja (terminacije) poziva u javnu elektronsku komunikacionu mrežu koja se pruža na fiksnoj lokaciji operatora Telenor d.o.o. Podgorica, bez obzira odakle je poziv započeo.</p>
<p>2.</p>	<p>.....Uz opisani pristup, Agencija će, prilikom procjenjivanja pojedinačne značajne tržišne snage na relevantnom tržištu koje je predmet analize primijeniti sljedeće kriterijume:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tržišni udio operatora na relevantnom tržištu i izmjene u strukturi u dužem vremenskom periodu; 2) uticaj velikih korisnika na snagu operatora (kompenzaciona kupovna moć); 3) ekonomija obima i ekonomija opsega; 4) odsustvo potencijalne konkurencije. <p>.....Na osnovu sprovedene analize, Agencija je utvrdila da na relevantnim veleprodajnim tržištima završavanja (terminacije) poziva u određenu telefonsku mrežu koja se pruža na fiksnoj lokaciji, ne postoji efikasna konkurencija, te predlaže određivanje sljedećih operatora kao operatora sa značajnom tržišnom snagom:</p> <p>.....</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Operator Telenor d.o.o. Podgorica određuje se operatorom sa značajnom tržišnom snagom na veleprodajnom tržištu završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji; <p>...Nadalje, kako je navedeno u poglavlju 4,</p>	<p>Nacrtom analize se definiše Telenor kao operator sa značajnom tržišnom snagom za predmetno tržište iako ne postoje jasna i utemeljena obrazloženja za navedenu tvrdnju. Član 67 Zakona o elektronskim komunikacijama definiše da "operator ima značajnu tržišnu snagu, ako samostalno ili zajedno sa drugim operatorima na određenom relevantnom tržištu ima ekonomski uticaj koji mu omogućava značajan stepen nezavisnosti u odnosu na njegove konkurente i korisnike". Naime, smatramo da navedena odredba ne može da se primijeni na Telenor iz nekoliko razloga a koje ste i sami konstatovali kroz predmetni nacrt analize. Naime, u skladu sa članom 68 (Kriterijumi za procjenjivanje značajne tržišne snage operatora) definisano je 12 kriterijuma koji se mogu koristiti prilikom procjene ali Agencija je izabrala svega 4 kriterijuma. Realno je bilo za očekivati da je zadovoljen značajan dio ponuđenih kriterijuma (bar više od polovine) da bi se moglo konstatovati da je određeni operator zaista sa značajnom tržišnom snagom. Smatramo da ni navedena 4 kriterijuma nisu zadovoljena i to iz sljedećih razloga:</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) Tržišno učešće Telenora (čak zajedno sa još dva preostala manja operatora) je znatno ispod granica definisanih da bi se operator mogao smatrati operatorom sa značajnom 	<p>Agencija ne prihvata predlog Telenora. Primjedba da se u ovom slučaju, na Telenor ne može primijeniti odredba iz člana 67 Zakona o elektronskim komunikacijama, prema kojoj "operator ima značajnu tržišnu snagu, ako samostalno ili zajedno sa drugim operatorima na određenom relevantnom tržištu ima ekonomski uticaj koji mu omogućava značajan stepen nezavisnosti u odnosu na njegove konkurente i korisnike" iz nekoliko razloga koji su konstatovani i kroz predmetni nacrt analize, je nejasna s obzirom da nacrt analize ne sadrži niti jedan razlog zbog kojeg se navedena odredba Zakona o elektronskim komunikacijama ne može primijeniti na Telenor u predmetnoj analizi. Dalje, članom 69 stav 1 Zakona o elektronskim komunikacijama je propisano da prilikom procjenjivanja značajne tržišne snage operatora Agencija primjenjuje neke od 12 nabrojanih kriterijuma pa je neosnovana primjedba da je za ocjenu značajne tržišne snage operatora bilo potrebno primijeniti više od polovine kriterijuma. Nepobitno je da je Agencija primjenom kriterijuma Tržišni udio operatora na relevantnom tržištu i izmjene u strukturi u dužem</p>

<p>poziv može završiti samo u mreži operatora koji je pristupni operator pozvanog korisnika. Uzimajući u obzir prethodno navedeno, Agencija je utvrdila 4 relevantna tržišta koja se odnose na pružanje usluge veleprodajnog završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacionu mrežu na fiksnoj lokaciji. Iz prethodno definisanog proizlazi da svaki od 4 operatora fiksnih mreža koji omogućava uslugu veleprodajnog završavanja poziva u svoju mrežu, posjeduje 100% tržišnog udjela prema prihodima i prema trajanju, odnosno saglasno Smjernicama Evropske komisije, a s obzirom na stabilnost tržišnog udjela, ima značajnu tržišnu snagu.</p> <p>Međutim, važno je naglasiti kako visoki tržišni udio nije jedini i odlučujući kriterijum u procjenjivanju pojedinačne značajne tržišne snage. Tržišni udio jedino može ukazati na mogućnost postojanja značajne tržišne snage pojedinog operatora. Isto tako, iz Smjernica Evropske komisije proizlazi da: „<i>dominantna pozicija može prosteći iz kombinacije kriterijuma za određivanje značajne tržišne snage, koji uzeti u obzir odvojeni možda ne bi bili odlučujući</i>“. Saglasno navedenom, Agencija je mišljenja kako treba uzeti u obzir i druge kriterijume kako bi utvrdila postoji li na određenom tržištu operator koji djeluje nezavisno o konkurenciji i korisnicima....</p> <p>....Iako prikazani tržišni udio prema broju korisnika sa slike ukazuje na veliki nesrazmjer u broju korisnika Crnogorskog Telekom a.d. Podgorica u odnosu na broj korisnika ostalih operatora, na tržištu veleprodajnog</p>	<p>tržišnom snagom pa čak i po standardima koje Evropska komisija propisuje a koje Agencija koristi kao parametre (više od 25% tržišnog učešća). Agencija navodi da „dominantna pozicija može prosteći iz kombinacije kriterijuma za određivanje značajne tržišne snage, koji uzeti u obzir odvojeni možda ne bi bili odlučujući“ iako ne obrazlaže koji su drugi kriterijumi koji doprinose takvom tumačenju, što dovodi do zaključka da navedeni kriterijum nije ispunjen.</p> <p>(2) Telenorov udio u pogledu broja korisnika i trajanju terminiranih poziva (shodno podacima koje je Agencija dostavila kroz nacrt analize) ne može da se upoređi sa ostalim operatorima tj. jasno se vidi manja kompenzaciona kupovna moć i nedostatak ekonomskog uticaja u odnosu na ostale operatore. U odjeljku 4.4. (Ekonomija obima i ekonomija opsega) navedena je isključivo argumentacija kojom se konstatuje da Crnogorski Telekom kao operator sa najvećom bazom korisnika i najširoom mrežom (infrastrukturu koju je teško duplicirati) ima veliku prednost vezanu za ekonomiju obima u odnosu na ostale operatore. U okviru navedenog odjeljka ni Agencija nije imala argumentaciju kojom bi mogla da opravda ispunjenost ovog kriterijuma kada su “manji” operatori u pitanju (kao što je Telenor). Ovim smatramo da ni navedeni kriterijum nije ispunjen.</p> <p>(3) Imajući u vidu da ispunjenje kriterijuma za određivanja operatora sa značajnom tržišnom snagom nijesu obrazložena i argumentovana na način da dokazuju postojanje istih smatramo da Telenor ne treba da bude</p>	<p>vremenskom periodu, Uticaj velikih korisnika na snagu operatora (kompenzaciona kupovna moć), Ekonomija obima i ekonomija opsega i Odsustvo potencijalne konkurencije, u potpunosti postupila u skladu sa članom 69 Zakona o elektronskim komunikacijama</p> <p>Predmet analize je veleprodajno tržište završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji gdje poziv može završiti samo u mreži operatora koji je pristupni operator pozvanog korisnika. S tim u vezi, Agencija je utvrdila 4 relevantna tržišta koja se odnose na pružanje usluge veleprodajnog završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacionu mrežu na fiksnoj lokaciji, među kojima je i Veleprodajno tržište završavanja (terminacije) poziva u javnu elektronsku komunikacionu mrežu koja se pruža na fiksnoj lokaciji operatora Telenor d.o.o. Podgorica, bez obzira odakle je poziv započeo. Prilikom primjene kriterijuma Tržišni udio operatora na relevantnom tržištu i izmjene u strukturi u dužem vremenskom periodu vrlo precizno je navedeno da svaki od 4 operatora fiksnih mreža koji omogućava uslugu veleprodajnog završavanja poziva u svoju mrežu, posjeduje 100% tržišnog učešća prema prihodima i prema trajanju terminiranih poziva u svoju mrežu, odnosno saglasno Smjernicama Evropske komisije, a s obzirom na stabilnost tržišnog učešća, da imaju značajnu tržišnu snagu.</p>
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

<p>završavanja (terminacije) poziva, bitno je voditi računa o činjenici da poziv može veleprodajno završiti samo u mreži operatora koji je pristupni operator pozvanog korisnika.</p> <p>S obzirom na sve navedeno, Agencija zaključuje kako se niti jedan od operatora ne nalazi u nepovoljnom položaju iako ostali operatori, zbog slabije tržišne pozicije, imaju manju kompenzacionu kupovnu moć u odnosu na Crnogorski Telekom a.d. Podgorica....</p> <p>...Ekonomije obima (eng. economies of scale) nastaju smanjivanjem jediničnih (prosječnih) troškova proizvodnje, zbog povećanja obima (volumena) proizvodnje. Važne su zbog ostvarivanja troškovnih prednosti iz veličine pojedinih poslovnih operacija, odnosno, u industrijama gdje je efekt ekonomija obima veći, veće preduzeće uvijek ima troškovne prednosti nad malim poduzećem. Mogućnost osiguravanja nižih troškova, i zbog toga postizanja niskih cijena, čini važan izvor konkurentske prednosti na tržištima gdje je cjenovna konkurencija glavni oblik suparništva među preduzećima.</p> <p>Crnogorski Telekom a.d. Podgorica je dugo godina bio jedini operator koji je pružao pristup javno dostupnoj telefonskoj usluzi u fiksnoj mreži, a samim tim i javno dostupnu telefonsku uslugu u fiksnoj mreži, krajnjim korisnicima na teritoriji Crne Gore i kao takav uživa prednosti ekonomija obima pružajući navedene usluge. Iz navedenog slijedi kako je jedinični trošak Crnogorskog Telekom a.d.</p>	<p>definisano kao operator sa značajom tržišnom snagom.</p>	<p>U vezi sa tim je neosnovano mišljenje Telenora da navedeni kriterijum nije ispunjen.</p> <p>Agencija je prilikom primjene kriterijuma Uticaj velikih korisnika na snagu operatora (kompenzaciona kupovna moć) naglasila bitnost činjenice da na predmetnom tržištu poziv može veleprodajno završiti samo u mreži operatora koji je pristupni operator pozvanog korisnika, što činjenice o Telenorovom udjelu u pogledu broja korisnika i trajanju terminiranih poziva u poređenju sa ostalim operatorima čini irelevantnim za primjenu predmetnog kriterijuma.</p> <p>U vezi primjene kriterijuma Ekonomija obima i ekonomija opsega Agencija je imajući u vidu da Crnogorski Telekom Podgorica, iz razloga što ima nadzor nad infrastrukturom koju je teško duplicirati, većinu usluga pruža putem sopstvene mreže (za vlastite potrebe; eng. <i>self supply</i>), a ostali operatori, većinu usluga kupuju na veleprodajnom nivou, izvela zaključak da je Crnogorski Telekom u poziciji u kojoj može koristiti prednosti ekonomije obima, dok kod ostalih operatora to nije slučaj. Isto tako Crnogorski Telekom ima veći broj krajnjih korisnika koji generišu veći broj minuta nego korisnici ostalih operatora, a čime Crnogorski Telekom ostvaruje ekonomiju obima.</p> <p>Telenor u svojim komentarima nema primjedbi na tekst primjene predmetnog kriterijuma, a činjenica da se zaključak ostvarenja ekonomije obima odnosi na</p>
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Podgorica za pružanje navedenih usluga puno niži od troška koji će za istu uslugu imati operator koji tek ulazi na tržište. Naime, trošak usluge veleprodajnog završavanja (terminacije) poziva operatora koji koriste veleprodajnu uslugu je po minutu poziva uvijek isti, bez obzira koliko minuta poziva su korisnici tog operatora generisali. Za razliku od ostalih operatora, u slučaju Crnogorskog Telekom a.d. Podgorica, ukupni trošak usluge po jedinici pružanja usluge pada u odnosu na ostvareni broj minuta.

Isto tako, a kako je i u prethodnim poglavljima već i navedeno, Crnogorski Telekom a.d. Podgorica ima najveću bazu korisnika i najrašireniju mrežu, odnosno infrastrukturu koju je teško duplicirati, iz čega proizlaze osnovne prednosti Crnogorskog Telekom a.d. Podgorica vezane za ekonomije obima.

Budući da Crnogorski Telekom a.d. Podgorica, iz razloga što ima nadzor nad infrastrukturom koju je teško duplicirati, većinu usluga pruža putem sopstvene mreže (za vlastite potrebe; **eng. self supply**), a ostali operatori, većinu usluga kupuju na veleprodajnom nivou, lako je zaključiti da je Crnogorski Telekom a.d. Podgorica u poziciji u kojoj može koristiti prednosti ekonomija obima, dok kod ostalih operatora to nije slučaj. Isto tako Crnogorski Telekom a.d. Podgorica ima veći broj krajnjih korisnika koji generišu veći broj minuta nego korisnici ostalih operatora, a čime Crnogorski Telekom a.d. Podgorica ostvaruje ekonomiju obima....

...Na osnovu sprovedene analize, Agencija je

Crnogorski Telekom ne znači da Telenor ne treba da bude definisan kao operator sa značajnom tržišnom snagom jer ga primjena drugih kriterijuma kvalifikuje u tom pravcu.

Agencija je primjenom kriterijuma Tržišni udio operatora na relevantnom tržištu i izmjene u strukturi u dužem vremenskom periodu, Uticaj velikih korisnika na snagu operatora (kompenzaciona kupovna moć), Ekonomija obima i ekonomija opsega i Odsustvo potencijalne konkurencije, u predmetnoj analizi u potpunosti postupila u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama i utvrdila da na relevantnim veleprodajnim tržištima završavanja (terminacije) poziva u određenu telefonsku mrežu koja se pruža na fiksnoj lokaciji, ne postoji efikasna konkurencija i predlaže određivanje sljedećih operatora kao operatora sa značajnom tržišnom snagom:

1. Operator Crnogorski Telekom a.d Podgorica određuje se operatorom sa značajnom tržišnom snagom na veleprodajnom tržištu završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji;
2. Operator Mtel d.o.o. Podgorica određuje se operatorom sa značajnom tržišnom snagom na veleprodajnom tržištu završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji;
3. Operator Telemach d.o.o. Podgorica

	<p>utvrdila da na relevantnim veleprodajnim tržištima završavanja (terminacije) poziva u određenu telefonsku mrežu koja se pruža na fiksnoj lokaciji, ne postoji efikasna konkurencija, te predlaže određivanje sljedećih operatora kao operatora sa značajnom tržišnom snagom:</p> <p>4. Operator Telenor d.o.o. Podgorica određuje se operatorom sa značajnom tržišnom snagom na veleprodajnom tržištu završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji;...</p>		<p>određuje se operatorom sa značajnom tržišnom snagom na veleprodajnom tržištu završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji;</p> <p>4. Operator Telenor d.o.o. Podgorica određuje se operatorom sa značajnom tržišnom snagom na veleprodajnom tržištu završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji;</p>
3.	<p>Cijene za terminaciju poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu će biti određivane na osnovu komercijalnih ugovora koje zaključuju opratori sa značajnom tržišnom snagom u Crnoj Gori sa drugim operatorima, uz obavezno ispunjavanje sljedećih uslova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cijene terminacije poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu ne mogu biti niže od cijena terminacije poziva koji su započeti u mrežama u Crnoj Gori; - Cijene terminacije poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu moraju biti najmanje recipročne u odnosu na cijene koje operatori u inostranstvu naplaćuju za terminaciju poziva koji su započeti u mreži operatora u Crnoj Gori; - Operatorima u Crnoj Gori koji traže ovu uslugu (terminaciju poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu), se ne mogu naplaćivati veće cijene od onih koje se naplaćuju međunarodnim operatorima za istu uslugu. - Usluga terminacije poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu i njena cijena se 	<p>O okviru odjeljka 6.5. (Obaveza kontrole cijena i vođenja troškovnog računovodstva) uvrštene su obaveze koje se odnose na "terminaciju poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu". Naime, nije nam jasan navedeni dio imajući u vidu da predmetna analiza bi trebalo da pokriva isključivo nacionalno tržište terminacije poziva u u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji. U skladu sa članom 64 Zakona o elektronskim komunikacijama propisano je da " Analizu međudržavnih tržišta Agencija sprovodi u saradnji sa nadležnim regulatornim organima tih država". Kako nijesmo upoznati da su sprovedene slične radnje ne vidimo opravdanost nametanja ovakvih obaveza. Posebno ističemo obavezu da "cijene terminacije poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu moraju biti najmanje recipročne u odnosu na cijene koje operatori u inostranstvu naplaćuju za terminaciju poziva koji su započeti u mreži operatora u Crnoj Gori" iz razloga što je istu nemoguće imlementirati kroz postojeći billing sistem koji podržava naplatu po carrier-u (carrier pricing), a ne naplatu po destinaciji (destination pricing).</p>	<p>Agencija ne prihvata predlog Telenora. Relevantno tržište terminacije poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji obuhvata sve pozive koji završavaju, tj. terminiraju u fiksnim telefonskim mrežama bez obzira na to gdje je poziv započeo. Naime, ne postoje tehnički, ali ni bilo kakvi drugi razlozi za izostavljanje poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu iz ove analize. Tvrdnja Telenora, da je predmetno tržište međudržavno tržište, pa je u u skladu sa članom 64 Zakona o elektronskim komunikacijama propisano da " Analizu međudržavnih tržišta Agencija sprovodi u saradnji sa nadležnim regulatornim organima tih država", je potpuno neosnovana. Naime, uslugu terminacije poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji, svi operatori, uključujući i Telenor, pružaju isključivo na teritoriji Crne Gore, tako da nema osnova za bilo kakvo tumačenje ovog tržišta kao međudržavnog tržišta.</p>

	<p>ne može vezati sa bilo kojom drugom uslugom, jer bi se na taj način kršio princip nediskriminacije.</p>		<p>Agencija prihvata predlog Telenora i briše alineju koja glasi: "Cijene terminacije poziva koji su započeti u mrežama u inostranstvu moraju biti najmanje recipročne u odnosu na cijene koje operatori u inostranstvu naplaćuju za terminaciju poziva koji su započeti u mreži operatora u Crnoj Gori;"</p>
		<p>Na kraju, ističemo da iako Agencija kroz navedenu analizu pokušava da ukaže na potencijalne prepreke koje sprečavaju novim konkurentima ulazak na tržište, smatramo da ovom regulacijom utiče na razvoj postojećih "manjih" operatora, što u konačnom ima negativan uticaj i na interese krajnjih korisnika.</p>	<p>Agencija predmetnu sugestiju smatra nejasnom jer se ne obrazlaže kako se ovom regulacijom utiče na razvoj postojećih "manjih" operatora i kako to, u konačnom, ima negativan uticaj i na interese krajnjih kupaca.</p>